

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Opolu

LOP.410.1.3.2025

**Pani
Agnieszka Mikucka-Batko
p.o. Dyrektora
Krajowego Biura Wyborczego
Delegatury w Opolu
ul. Piastowska 14, 45-082 Opole**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

**P/25/001 - Wykonanie budżetu państwa w 2024 r. - wykonanie planu finansowego
Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Opolu w zakresie udzielania
i rozliczania dotacji**

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura w Opolu, ul. Piastowska 14, 45-082 Opole ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agnieszka Mikucka-Batko, p.o. Dyrektora Delegatury od 4 marca 2025 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Rafał Tkacz, Dyrektor Delegatury od 1 kwietnia 2006 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich na dotacje
Okres objęty kontrolą	Rok 2024 oraz okres wcześniejszy i późniejszy, w którym miały miejsce działania lub zaniechania związane z planowaniem i wykonaniem ustawy budżetowej na rok 2024. W przypadku konieczności porównania niektórych danych z danymi za lata 2021-2023 okres kontroli obejmuje również te lata
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Przemysław Fedorowicz, Doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LOP/19/2025 z 13 stycznia 2025 r.

(akta kontroli str. 1, 2, 1136, 1139)

¹ Dalej: Delegatura.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Cel i zakres kontroli

Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na rok 2024 pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez Delegaturę w zakresie wydatków na dotacje celowe dla jednostek samorządu terytorialnego na zadania związane z organizacją i przeprowadzeniem wyborów.

Ocenie podlegały w szczególności działania dysponenta III stopnia w ramach części 11 – Krajowe Biuro Wyborcze³, związane z ustalaniem wysokości tych dotacji, sprawowaniem nadzoru nad ich wykorzystaniem i rozliczaniem wydatków poniesionych ze środków dotacji.

III. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Dyrektor Delegatury zapewnił w okresie objętym kontrolą prawidłową realizację zadania polegającego na ustalaniu wysokości i przekazywaniu jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych na zadania związane z organizacją i przeprowadzeniem wyborów. Umożliwiło to pełne wykonanie zadań i osiągnięcie celów założonych przy udzielaniu dotacji.

Dyrektor Delegatury wypełniał także obowiązek sprawowania nadzoru i kontroli wykorzystania tych środków. Zapewnił rzetelność weryfikacji sprawozdań budżetowych i rozliczeń z wykorzystania dotacji składanych przez dotowane jednostki. Zaniechał przy tym jednak zatwierdzania przedstawianych rozliczeń na zasadach określonych w art. 152 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁵. Ponadto pomimo stwierdzenia przez pracowników Delegatury, w wyniku analizy przedkładanych rozliczeń, wykorzystania części dotacji na cele nieprzewidziane do sfinansowania tymi środkami nie określał w formie decyzji wysokości kwoty dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem podlegającej zwrotowi do budżetu państwa. Stanowiło to naruszenie art. 152 ust. 3 ustawy o finansach publicznych w związku z art. 169 ust. 1 tej ustawy.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Realizacja wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich na dotacje

Opis stanu faktycznego

1. W pierwotnym planie finansowym Delegatury opracowanym na podstawie ustawy budżetowej na 2024 r.⁶ przyjęto, że w wydatkach ogółem w kwocie 1 925,4 tys. zł środki na dotacje celowe przekazane z budżetu państwa na realizację zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów wyniosą 196,6 tys. zł i będą przeznaczone na finansowanie zadań związanych z aktualizacją danych w Centralnym Rejestrze Wyborców⁷ (dział 751 *Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa*, rozdział 75101 *Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa*, § 2010 *Dotacja celowa przekazana z budżetu państwa na*

³ Dalej: KBW.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, ze zm.

⁶ Ustawa budżetowa na rok 2024 z dnia 18 stycznia 2024 r. (Dz. U. poz. 122, ze zm.).

⁷ Dalej: CRW.

realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminom (związkom gmin, związkom powiatowo-gminnym) ustawami.

W wyniku zmian wprowadzonych na podstawie decyzji Ministra Finansów plan finansowy Delegatury został w zakresie wydatków na dotacje zwiększony w trakcie roku (*per saldo*) do 23 065,8 tys. zł⁸. W ww. kwocie główne pozycje stanowiły środki zaplanowane na organizację i przeprowadzenie wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zarządzonych na 7 kwietnia 2024 r.⁹ (rozdział 75109 *Wybory do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz referenda gminne, powiatowe i wojewódzkie*) w kwocie 15 310,6 tys. zł oraz środki na organizację i przeprowadzenie zarządzonych na 9 czerwca 2024 r. wyborów do Parlamentu Europejskiego¹⁰ (rozdział 75113 *Wybory do Parlamentu Europejskiego*) w kwocie 7 450,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 143-214, 290-296)

Łączna kwota dotacji celowych przyznanych i przekazanych jednostkom samorządu terytorialnego¹¹ w 2024 r. na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami wyniosła 23 856,3 tys. zł.

Zrealizowane w 2024 r. wydatki na dotacje celowe według danych z ewidencji księgowej Delegatury oraz sprawozdań budżetowych Rb-50¹² wyniosły 22 714,6 tys. zł¹³ (98,5% kwoty wynikającej z planu finansowego Delegatury po zmianach) i były o 13 435,6 tys. zł (tj. o 144,7%) większe od takich wydatków z 2023 r. (9 279,0 tys. zł).

Z ww. kwoty:

- 15 189,3 tys. zł wydatkowano na dotacje w rozdziale 75109¹⁴, przekazane jst na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów samorządowych (w tym 75,2 tys. zł wydatkowano na dotacje na wybory przeprowadzane w toku kadencji); wydatki te stanowiły 98,7% kwoty ujętej w planie finansowym Delegatury;
- 7 309,9 tys. zł wydatkowano na dotacje w rozdziale 75113, przekazane gminom na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów europejskich; wydatki te stanowiły 98,1% kwoty ujętej w planie finansowym Delegatury;
- 194,8 tys. zł wydatkowano na dotacje w rozdziale 75101, przekazane gminom na finansowanie zadania polegającego na aktualizacji danych

⁸ W trakcie roku budżetowego w związku z kolejnymi decyzjami Ministra Finansów plan finansowy jednostki zmieniany był siedemnastokrotnie.

⁹ Dalej: wybory samorządowe.

¹⁰ Dalej: wybory europejskie.

¹¹ Dalej: jst.

¹² Sprawozdania Rb-50 o dotacjach / wydatkach związanych z wykonywaniem zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami.

¹³ Wydatki po zwrocie przez jednostki dotowane środków niewykorzystanych w kwocie 1 141,7 tys. zł.

¹⁴ Ujęte w rozdziale 75109 wydatki na dotacje dla gmin (§ 2010) wynosiły 13 612,1 tys. zł, wydatki na dotacje dla powiatów (§ 2110 *Dotacja celowa przekazana z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat*) wyniosły 1 011,4 tys. zł, a wydatki na dotacje dla samorządu województwa (§ 2210 *Dotacja celowa przekazana z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez samorząd województwa*) wyniosły 490,5 tys. zł.

zgromadzonych w CRW¹⁵; wydatki te stanowiły 99,1% kwoty ujętej w planie finansowym Delegatury;

- 20,5 tys. zł wydatkowano na dotacje w rozdziale 75108 *Wybory do Sejmu i Senatu*, przekazane gminom na sfinansowanie kosztów związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej z wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP zarządzonych na dzień 15 października 2023 r.¹⁶ do Archiwum Państwowego; wydatki te stanowiły 87,6% kwoty ujętej w planie finansowym Delegatury.

Wydatków na dotacje z budżetu środków europejskich w Delegaturze nie planowano i nie realizowano.

(akta kontroli str. 324-339, 430)

W Delegaturze dane o dotacjach przekazywanych poszczególnym jst z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych rejestrowano także w ewidencji pozaksiegowej. W plikach Microsoft Excel, prowadzonych osobno dla poszczególnych rozdziałów klasyfikacji budżetowej, w których dotacje były przekazywane, dla każdej z jednostek otrzymujących środki odnotowano numery i daty pism informujących o kwocie i przeznaczeniu środków dotacji oraz daty i kwoty zrealizowanych przelewów. Dane te przetwarzane były lokalnie i nie były bezpośrednio dostępne dysponentowi części 11 budżetu państwa.

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu stwierdził, że *Centrala nie wymagała nigdy od Delegatur przekazywania wykazów podziału dotacji, z wyszczególnieniem poszczególnych jst.*

(akta kontroli str. 1115, 1117)

W 2024 r. dotacje przekazywane były poszczególnym jst przez byłego Dyrektora Delegatury działającego w tym zakresie zgodnie z art. 149 ust. 2 pkt 1 ustawy o finansach publicznych na podstawie upoważnienia p.o. Szefa KBW z 2 grudnia 2014 r.

(akta kontroli str. 289)

2. Szczegółowe badanie dokumentacji próby dotacji przekazanych w 2024 r. 14 gminom z województwa opolskiego¹⁷ na zadania związane z: przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów samorządowych, przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów europejskich, aktualizacją CRW oraz transportem dokumentacji niearchiwalnej z wyborów parlamentarnych do Archiwum Państwowego na kwotę łączną wydatków 9 875,9 tys. zł¹⁸ (43,5% wydatków Delegatury na dotacje) wykazało, że:

2.1. Dotacje – z wyjątkiem dotacji na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej z wyborów do Archiwum Państwowego – naliczono zgodnie z zasadami określonymi przez Szefa KBW

¹⁵ Dalej: aktualizacja CRW.

¹⁶ Dalej: wybory parlamentarne.

¹⁷ Zastosowano dobór celowy próby obejmującej 20% z 71 gmin z terenu województwa opolskiego. Zastosowano kryterium kwotowe – wybrano gminy o najwyższej łącznej kwocie dotacji udzielonych w 2024 r. na wybory samorządowe i na wybory europejskie. Badaniem objęto dokumentację dotacji przekazanych gminom: Opole, Kędzierzyn-Koźle, Namysłów, Nysa, Strzelce Opolskie, Grodków, Prudnik, Brzeg, Kluczbork, Głucholazy, Głubczyce, Krapkowice, Olesno, Biała.

¹⁸ Kwota po uwzględnieniu zwrotów niewykorzystanych środków. Z łącznej kwoty wydatków na dotacje objętych szczegółowym badaniem 100,3 tys. zł wydatkowano w rozdziale 75101, 9,8 tys. zł w rozdziale 75108, 6 441,4 tys. zł w rozdziale 75109 a 3 324,4 tys. zł – w rozdziale 75113.

i z uwzględnieniem ustalonych przez niego wskaźników kalkulacyjnych¹⁹. Weryfikowano przy tym rzeczywiste zapotrzebowanie na dotacje przeznaczone na diety dla członków obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz diety dla mężów zaufania. W obliczeniach wykorzystywano m.in. dane zgromadzone w CRW oraz w systemie *Wsparcie Organów Wyborczych*. Szef KBW informował Delegaturę o tym, że przekazane wskaźniki kalkulacyjne mają charakter orientacyjny i dysponenci (gminy) w ramach otrzymanych dotacji mogą decydować o wysokości wydatków na poszczególne zadania, z wyłączeniem wydatków na diety dla członków komisji wyborczych i mężów zaufania. Szef KBW wyjaśniał także wątpliwości dotyczące kwalifikowalności wydatków²⁰. Informacje te wraz z zasadami kalkulowania wysokości dotacji przekazywane były przez Delegaturę do dotowanych jst.

(akta kontroli str. 215-220, 277, 299-303, 305-315, 320-323, 538)

W związku z brakiem ustalenia w KBW jednolitych zasad kalkulowania dotacji na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej z wyborów do Archiwum Państwowego, w Delegaturze wysokość dotacji określano na podstawie wniosków składanych przez poszczególne jst. Kwoty dotacji były zróżnicowane i wynosiły od 50 zł do 3,7 tys. zł. Ogółem wydatki na dotacje przeznaczone na to zadanie w 2024 r. wyniosły 37,7 tys. zł (0,2% wydatków na dotacje, średnio po 12,6 tys. zł na poszczególne wybory: parlamentarne, samorządowe i europejskie).

(akta kontroli str. 222-276)

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu podał: (...) *w kwestii zasad stosowanych dla ustalania wysokości dotacji z budżetu państwa na zadanie transportu dokumentacji niearchiwalnej z wyborów informuję, iż są one tożsame w całym kraju i nie stosuje się tu wskaźników przekazanych przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego, bowiem takowych nie ma. Zadanie to jest zadaniem wyjątkowo specyficznym, bowiem uzależnione jest od tzw. uwarunkowań lokalnych, tj. m.in.:*

- *ilości obwodów głosowania w danej gminie,*
- *ilości dokumentów, które należy przekazać (np. w mieście Opolu są obwody z liczbą powyżej 3 000 mieszkańców a w niektórych gminach, jak choćby Skarbimierz, nawet z liczbą poniżej 200 mieszkańców),*
- *odległości miejsca, w którym znajduje się dokumentacja od magazynu Archiwum Państwowego w Niemodlinie,*
- *tego, czy gmina posiada własny transport czy też zleca realizację zadania, w ramach zapytania o cenę, firmie zewnętrznej.*

Do 2024 r. archiwa państwowe same odbierały dokumentację z gmin. Obecnie gminy mają tę dokumentację dowozić do wyznaczonego przez archiwum magazynu, który dla opolskiego archiwum znajduje się w Niemodlinie, a dla częstochowskiego archiwum (powiat oleski) w Częstochowie. Zgodnie z dyspozycją Krajowego Biura Wyborczego gminy mają same wnioskować o kwotę, która jest im niezbędna do realizacji zadania. Pracownicy Delegatury KBW w Opolu, przy poszczególnych akcjach wyborczych mają sprawdzać, czy gminy nie wnioskuje o kwoty

¹⁹ Pisma: ZF.3112.11.2023 z 19 października 2023 r. (dotyczące aktualizacji CRW), ZF.804.1.2024 z 16 stycznia 2024 r. (dotyczące wyborów samorządowych), ZF.805.1.2024 z 26 lutego 2024 r. (dotyczące wyborów europejskich), ZF.804/5/2024 z 26 kwietnia 2024 r. i ZF.804.5.1.2024 z 27 maja 2024 r. (dotyczące wyborów uzupełniających przeprowadzanych w toku kadencji organów samorządu terytorialnego obejmującej lata 2024-2029).

²⁰ Pismo ZF.800.1.2024 z 23 lutego 2024 r.

nieadekwatnie duże. W sytuacji, gdy propozycja gminy jest rażąco wysoka, proszę telefonicznie o ponowne skalkulowanie wydatku. (...) W dniu 29 stycznia 2025 r. konsultowałem z Krajowym Biurem Wyborczym w Warszawie kwestię, czy przy wyborach Prezydenta RP ulegnie zmianie sposób kalkulacji wydatków na transport dokumentów. Uzyskałem informację, że sposób kalkulacji nie może się zmienić, ze względu na wskazywane wcześniej uwarunkowania lokalne.

(akta kontroli str. 280, 281)

2.2. Środki dotacji celowych zostały przekazane w wielkościach i w terminach umożliwiających realizację zadań. W pełni zrealizowane zostały zadania i cele założone przy udzielaniu dotacji.

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu stwierdził: *w 2024 r., na obszarze właściwości Krajowego Biura Wyborczego Delegatury w Opolu, nie stwierdzono żadnego przypadku braku realizacji lub niepełnej realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego zadań zleconych, ani w zakresie organizacji wyborów ani aktualizacji Centralnego Rejestru Wyborców. Wszystkie zadania zostały wykonane, wybory odbyły się w każdej jednostce, głosowania przeprowadzono w każdym powołanym lokalu obwodowej komisji wyborczej, z każdego obwodu spłynęły protokoły z wynikami głosowania, a po wyborach wszystkie gminy przekazały dokumenty z wyborów do Archiwum Państwowego, Centralny Rejestr Wyborców jest co kwartał aktualizowany i gminy potwierdziły w systemie Wsparcie Organów Wyborczych meldunki z tego rejestru.*

(akta kontroli str. 393, 684, 806, 894, 964, 965-1018, 368-401)

2.3. Delegatura terminowo uzyskała od jst rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym. Rozliczenia te (tzw. *Informacje z wykorzystania dotacji*) były przedstawiane w formie tabelarycznej, ustalonej w Delegaturze na podstawie zarządzeń Dyrektora Delegatury z 29 grudnia 2017 r.: 1/ nr 28/2017 w sprawie kontroli merytorycznej dotacji celowych udzielanych jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadania prowadzenia i aktualizacji stałego rejestru wyborców w gminach oraz 2/ nr 29/2017 w sprawie kontroli merytorycznej dotacji celowych udzielanych jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadań związanych z przeprowadzeniem wyborów i referendum. Zgodnie z ww. zarządzeniami jst przedstawiały rozliczenia otrzymanych dotacji co kwartał w przypadku aktualizacji CRW oraz każdorazowo po zakończonych wyborach, w terminach ustalonych w korespondencji mailowej kierowanej do dotowanych jednostek²¹. Rozliczenia zawierały informacje o planowanych i zrealizowanych wydatkach w podziale na zadania, dokumentach poświadczających poniesienie poszczególnych wydatków wraz z opisem czego wydatek dotyczył i w jakiej wysokości został poniesiony oraz informacje o ewentualnej kwocie dotacji do zwrotu. W przypadku rozliczeń

²¹ Korespondencja: 1/ z 18 kwietnia 2024 r. w sprawie rozliczenia dotacji celowej na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej z wyborów parlamentarnych do Archiwum Państwowego, 2/ z 13 maja 2024 r. w sprawie rozliczenia dotacji celowej na sfinansowanie wydatków związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów samorządowych, 3/ z 10 lipca 2024 r. w sprawie rozliczenia dotacji celowej na sfinansowanie wydatków związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów europejskich, 4/ z 10 września 2024 r. w sprawie dotacji na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej z wyborów samorządowych do Archiwum Państwowego, 5/ z 12 grudnia 2024 r. w sprawie dotacji na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej z wyborów europejskich do Archiwum Państwowego, 6/ z 2 kwietnia, 1 lipca, 1 października 2024 r. i z 2 stycznia 2025 r. w sprawie dotacji na sfinansowanie wydatków związanych z aktualizacją CRW.

dotacji celowej na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej z wyborów do Archiwum Państwowego jst wraz z rozliczeniem przesyłały każdorazowo skany dowodów księgowych poświadczających poniesione wydatki.

(akta kontroli str. 426-429 545-553, 689-696, 808-819, 895-898)

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu stwierdził: *Centrala Krajowego Biura Wyborczego nie przekazała Delegaturom regulacji dotyczących terminów i sposobu przedstawiania informacji z wykorzystania dotacji przez jednostki samorządu terytorialnego (jst), pozostawiając tym samym swobodę działania w tym zakresie (...) Sposób rozliczenia jst z wydatkowania przekazanych dotacji na realizację zadań zleconych odbywa się od lat według podobnego, wypracowanego schematu. Sposób ten jest ściśle związany z obowiązkiem podania do publicznej wiadomości informacji o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie danych wyborów, zgodnie z art. 124 § 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2023 r., poz. 2408 ze zm.). Powyższą informację podaje Szef Krajowego Biura Wyborczego w terminie 5 miesięcy od dnia wyborów. Mając to na uwadze, Delegatura w terminie ok. miesiąca po dniu wyborów przesyła na skrzynki mailowe jst wiadomość o terminie i sposobie przekazania informacji z wykorzystania dotacji wraz z aktualnym wzorem formularza, który uzależniony jest od rodzajów wyborów, a co za tym idzie od rodzaju zadań do zrealizowania przez jst. Beneficjenci mają zazwyczaj ok. 3-6 tygodni na przesłanie wypełnionych informacji. (...) Zdarzają się przypadki, w których jst przysyłają korekty wcześniej już złożonych rozliczeń. Wynikają one np. z wypłat diet mężom zaufania, które były dokonane po terminie przesłania pierwotnego rozliczenia. Pragnę nadmienić, że przepisy nie określają maksymalnego terminu składania wniosków o wypłatę diet, stąd też takie sytuacje mogą mieć miejsce.*

(akta kontroli str. 411-412)

Objęte szczegółową kontrolą rozliczenia przedstawione przez 14 objętych próbą gmin podlegały weryfikacji formalnej i merytorycznej. Sprawdzano zgodność przedstawionych informacji z danymi w ewidencji księgowej i pozaksięgowej Delegatury oraz w sprawozdaniach budżetowych gmin. Śladem rewizyjnym tych czynności były podpisy pracowników je przeprowadzających. Występujące wątpliwości były wyjaśniane w korespondencji mailowej lub rozmowach telefonicznych, a jst przedstawiały ewentualnie dodatkowe dokumenty i skorygowane rozliczenia.

(akta kontroli str. 402-405, 1079-1114)

2.4. Pracownicy Delegatury w ramach pięciu kontroli aktualizacji CRW prowadzonych w siedzibach urzędów gmin weryfikowali efekty rzeczowe dotacji udzielonych na realizację tego zadania.

W przypadku pozostałych dotacji nie weryfikowano uzyskanych efektów rzeczowych w siedzibach beneficjentów.

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu przyczyn tej sytuacji wskazał na brak zgody centrali Krajowego Biura Wyborczego na taki sposób kontroli oraz brak środków na ewentualne delegacje pracowników na kontrole wykorzystania dotacji. W wyjaśnieniu stwierdził także: *powyższe wynika z tego, że brak jest podstawy prawnej, by badać dotacje bezpośrednio u beneficjenta, zarówno w rozporządzeniach, jak i w statucie Krajowego Biura Wyborczego. Odmienna sytuacja dotyczy chociażby nadzoru nad aktualizowaniem danych zgromadzonych*

w Centralnym Rejestrze Wyborców oraz nad sporządzaniem spisów wyborców. Z jednej strony, zarówno możliwość jak i obowiązek takich kontroli, wynika z § 3 i § 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 lipca 2023 r. w sprawie współpracy organów prowadzących sprawy ewidencji ludności i wojewodów z Krajowym Biurem Wyborczym (Dz. U. poz. 1476), a z drugiej jeszcze bardziej szczegółowo stanowi o tym Rozdział 5 Regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej stanowiącego załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 marca 2011 r. w sprawie regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej (M.P. poz. 286 ze zm.). Jak wspomniano, w kwestii kontroli dotacji, takich zapisów brak. Nie mamy zatem prawa wejść do jednostki kontrolowanej i tam na miejscu żądać dokumentów do wglądu, w szczególności choćby wnosić o dokumenty kadrowe, jak np. zakresy obowiązków pracowników. Do takich kontroli powołane są inne organy. My mamy jedynie prawo sprawdzać, czy to na podstawie przesłanych tabel z jednostek, czy szczegółowo po wystąpieniu o faktury z wyborów, czy wydatki zakwalifikowane do zapłaty z dotacji dotyczą celu związanego z danymi wyborami.

(akta kontroli str. 44-66, 343-344)

3. W Delegaturze dokonywano ocen wykorzystania dotacji celowych przekazanych z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminom ustawami. Na tej podstawie – stosownie do wymogu ustalonego w § 34 Instrukcji w sprawie planowania i wykonywania budżetu części 11 – Krajowe Biuro Wyborcze, stanowiącej załącznik do zarządzenia Nr 14/2023 Szefa KBW z 31 marca 2023 r. – przygotowywano kwartalne *Informacje z przebiegu wykonania zadań oraz realizacji dochodów i wydatków według rozdziałów 75101, 75108, 75109, 75110 i 75113 w 2024 r.* W ww. *Informacjach* przedstawiano m.in. dane o: a/ ustalonej kwocie dotacji, b/ wysokości i terminach przekazania środków, c/ kwotach wykazanych w sprawozdaniach Rb-50 o dotacjach / wydatkach związanych z wykonywaniem zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami, d/ zakresie zrealizowanych zadań oraz e/ sprawowanym nadzorze i kontroli.

(akta kontroli str. 368-401, 1120-1130)

4. Kwestie kontroli jst uregulowane były w zarządzeniu nr 14/2023 Szefa KBW z 31 marca 2023 r. w sprawie planowania i wykonywania budżetu części 11 – Krajowe Biuro Wyborcze oraz w zarządzeniach Dyrektora Delegatury: 1/ nr 28/2017 z dnia 29 grudnia 2017 r. w sprawie kontroli merytorycznej dotacji celowych udzielanych jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadania prowadzenia i aktualizacji stałego rejestru wyborców w gminach, 2/ nr 29/2017 z dnia 29 grudnia 2017 r. w sprawie kontroli merytorycznej dotacji celowych udzielanych jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadań związanych z przeprowadzeniem wyborów i referendów, 3/ nr 19/2016 z dnia 2 listopada 2016 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania kontroli zewnętrznych przez pracowników Krajowego Biura Wyborczego Delegatury w Opolu (ze zmianą wprowadzoną zarządzeniem Nr 5/2018 Dyrektora Delegatury z dnia 5 czerwca 2018 r.) i 4/ nr 3/2021 z dnia 24 marca 2021 r. w sprawie procedury przeprowadzania kontroli zdalnej przez pracowników Krajowego Biura Wyborczego Delegatury w Opolu (ze zmianą wprowadzoną zarządzeniem Nr 8/2022 Dyrektora Delegatury z dnia 30 grudnia 2022 r.). Z regulacji tych wynikało m.in., że Dyrektor Delegatury zobowiązany był do sprawowania nadzoru i kontroli merytorycznej nad prawidłowym wykonaniem

zadań finansowanych w ramach dotacji celowych przyznanych jst przy uwzględnieniu zgodności wykorzystania dotacji z jej przeznaczeniem, a kontrole mogły być prowadzone bez osobistej obecności kontrolującego w jednostce kontrolowanej z wykorzystaniem narzędzi informatycznych do zgromadzenia materiału dowodowego.

Według wyjaśnień byłego Dyrektora Delegatury *zarządzenia Dyrektora Delegatury powstały na podstawie wskazówek oraz informacji przekazywanych przez Krajowe Biuro Wyborcze w Warszawie.*

(akta kontroli str. 25-29, 67-89, 142, 426-429, 458-459)

Według danych *Informacji z przebiegu wykonania zadań oraz realizacji dochodów i wydatków według rozdziałów 75101, 75108, 75109, 75110 i 75113 w 2024 r.* pracownicy Delegatury w 2024 r. przeprowadzili 650 kontroli²² wykorzystania dotacji²³ i pięć kontroli realizacji zadania związanego z aktualizacją CRW oraz rozpatrywaniem wniosków o ujęcie w stałym obwodzie głosowania i sporządzania spisów wyborców²⁴. Zrealizowano w pełni plan kontroli ustalony w Delegaturze na 2024 r.

(akta kontroli str. 349-362, 365, 368-390, 1121-1130)

W zarządzeniach regulujących aktywność kontrolną Delegatury nie określono zasad typowania jst do objęcia kontrolą i włączania ich do planu kontroli.

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu w sprawie zasad planowania kontroli stwierdził, że (...) *W Krajowym Biurze Wyborczym Delegaturze w Opolu kontrolę zarządza Dyrektor Delegatury samodzielnie lub w porozumieniu z Komisarzem Wyborczym w Opolu. Pracownik odpowiedzialny za prowadzenie systemu kontroli zarządczej w Delegaturze prowadzi okresowy plan kontroli zatwierdzony przez Dyrektora Delegatury. W przypadku zaistnienia szczególnych okoliczności, uzasadniających konieczność niezwłocznego podjęcia czynności kontrolnych, kontrola może być przeprowadzona poza planem kontroli. Pragnę nadmienić, iż planowane kontrole dotyczące dużych, ogólnopolskich akcji wyborczych są zarządzane również na podstawie Rocznego Planu Działalności Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Opolu, opracowanego na podstawie otrzymanego Planu działalności Krajowego Biura Wyborczego wynikającego z Zarządzenia Nr 4/2011 Szefa Krajowego Biura Wyborczego z dnia 1 sierpnia 2011 r. w sprawie kontroli zarządczej w Krajowym Biurze Wyborczym. Kontrole z wyborów w trakcie kadencji planowane są na bieżąco, ponieważ nie ma możliwości przewidzenia wcześniej, ile i gdzie zostanie zarządzonych wyborów uzupełniających, ponownych, przedterminowych oraz referendum lokalnych.*

²² Zgodnie z zaleceniem przekazanym przez Dyrektora Zespołu Finansowego KBW w piśmie z 19 kwietnia 2022 r. (znak ZF 3123-5/22), jako kontrole wykazywano tak czynności prowadzone na podstawie dokumentów finansowo-księgowych źródłowych jak i czynności prowadzone w oparciu wyłącznie o przekazane przez jst informacje/rozliczenia/zestawienia o wykorzystaniu dotacji.

²³ Kontrole przeprowadzone na podstawie art. 175 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 2 ustawy o finansach publicznych.

²⁴ Kontrole przeprowadzone na podstawie art. 187 § 1 w związku z art. 167 § 1 pkt 1 oraz pkt 5 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2408, ze zm.) oraz § 2 ust. 1 w związku z § 3 i § 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 lipca 2023 r. w sprawie współpracy organów prowadzących sprawy ewidencji ludności i wojewodów z Krajowym Biurem Wyborczym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1476).

Kontrole w zakresie aktualizacji danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborów i rozpatrywania wniosków o ujęcie w stałym obwodzie głosowania, są też ograniczone ze względu na braki środków na delegacje dla pracownika kontrolującego.

(akta kontroli str. 415-416)

Zrealizowane przez pracowników Delegatury w 2024 r. kontrole wykorzystania środków dotacji celowych dotyczyły:

- 1) dotacji przekazanych w rozdziale 75101 (na aktualizację CRW) – przeprowadzono 284 kontrole²⁵ (kontrolami objęto wszystkie gminy),
- 2) dotacji przekazanych w rozdziale 75108 (na wybory parlamentarne) – przeprowadzono 71 kontrole²⁶ (kontrolami objęto wszystkie gminy), z tego:
 - pięć kontroli obejmowało przekazane w 2023 r. dotacje na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów,
 - 66 kontroli dotyczyło dotacji na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej do Archiwum Państwowego,
- 3) dotacji przekazanych w rozdziale 75109 (na wybory samorządowe) – przeprowadzono 157 kontroli²⁷ (kontrolami objęto wszystkie gminy, powiaty i samorząd województwa), z tego:
 - 90 kontroli dotyczyło dotacji na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów (także uzupełniających i ponownych),
 - 67 kontroli dotyczyło dotacji na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej do Archiwum Państwowego,
- 4) dotacji przekazanych w rozdziale 75113 (na wybory europejskie) – przeprowadzono 138 kontroli²⁸ (kontrolami objęto wszystkie gminy), z tego:
 - 71 kontroli dotyczyło dotacji na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów,
 - 67 kontroli dotyczyło dotacji na sfinansowanie wydatków związanych z transportem dokumentacji niearchiwalnej do Archiwum Państwowego.

Kontrolami objęto w 2024 r. dotacje w kwocie łącznej 24 212,7 tys. zł²⁹, w tym 23 061,1 tys. zł stanowiły dotacje przekazane w 2024 r.

Kontrole wykorzystania dotacji prowadzono w siedzibie Delegatury KBW w oparciu o przedstawiane przez dotowane jednostki *Informacje z wykorzystania dotacji* oraz – w przypadku 216 kontroli³⁰, tj. 33,2% – dowody finansowo-księgowe potwierdzające poniesienie wydatków.

(akta kontroli str. 349-362, 1121-1130)

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu stwierdził: (...) *Jak wiadomo, ze względu na to, że akcje wyborcze się nawarstwiły (wybory do Sejmu RP i do Senatu RP, wybory do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wybory wójtów,*

²⁵ Wszystkie kontrole przeprowadzono w oparciu o przedstawione rozliczenia.

²⁶ Wszystkie kontrole przeprowadzono w oparciu o przedstawione rozliczenia oraz skany dowodów finansowo-księgowych.

²⁷ Wszystkie kontrole przeprowadzono w oparciu o przedstawione rozliczenia oraz - w przypadku 77 kontroli – o dowody finansowo-księgowe.

²⁸ Wszystkie kontrole przeprowadzono w oparciu o przedstawione rozliczenia oraz - w przypadku 68 kontroli – o dowody finansowo-księgowe.

²⁹ W ww. kwocie wydatki w wysokości 16 472,2 tys. zł skontrolowano w oparciu o przedstawione rozliczenia oraz skany dowodów finansowo-księgowych.

³⁰ Zakres przedmiotowy tych kontroli obejmował wydatki związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów (16 kontroli) oraz wydatki związane z transportem dokumentacji niearchiwalnej do Archiwum Państwowego (200 kontroli).

burmistrzów i prezydentów miast, wybory do Parlamentu Europejskiego), kontrole nadzorcze w trakcie trwania roku budżetowego nie miały charakteru kompleksowego w stosunku do wszystkich jednostek. Kontrole nadzorcze wszystkich gmin polegały na sprawdzeniu sprawozdań Rb-50, sprawdzeniu poprawności dokonanych zwrotów oraz co najważniejsze weryfikację tabel merytorycznych, z wyszczególnieniem, na co zostały przeznaczone środki w określonych zadaniach. Krajowe Biuro Wyborcze interesuje w pierwszej kolejności cel wydatkowanych środków, a w drugiej – gospodarność, czy nie wydatkowo nieadekwatnie dużych kwot. W sytuacji, gdy wydatki wzbudziły wątpliwości osób sprawdzających, kierowano wnioski o przesłanie dokumentów źródłowych i przeprowadzono kontrole kompleksowe danych jednostek, z założeniem, że kontrola przeprowadzona w trakcie trwania roku budżetowego wskazuje jedynie na uchybienia, które naszym zdaniem miały miejsce w przedmiotowych rozliczeniach. Wszystkie szczegółowo kontrolowane gminy zgodziły się z wyjaśnieniami Delegatury KBW w Opolu, stwierdziły, że błędnie umieściły w rozliczeniu niektóre wydatki i dokonały stosownych zwrotów. Były Dyrektor Delegatury wyjaśnił także, że Delegatura nie ma nałożonego przez Szefa KBW obowiązku skontrolowania pełnej dokumentacji z określonej liczby gmin. Zgodnie ze statutem nadanym uchwałą PKW z dnia 14 marca 2011 r. delegatura jest jednostką organizacyjną zapewniającą obsługę komisarzy wyborczych, a także okręgowych i regionalnych komisji wyborczych oraz organizacyjno-administracyjne, finansowe i techniczne warunki wykonywania zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów i referendum na wyznaczonym obszarze województwa. Obsada w delegaturach jest ograniczona do kilku etatów, a pracownicy, którzy w sposób fachowy mogą dokonać oceny przedstawionych dokumentów to 1 maksymalnie 2 osoby wykonujące, zwłaszcza w latach wyborczych, ogrom innej terminowej i bieżącej pracy. Delegatura w Opolu obsługuje 71 gmin. Każda z jst generuje w trakcie akcji wyborczych przynajmniej kilkadziesiąt dokumentów (przy czym należy podkreślić, że w ostatnich latach przeprowadzane były nawet po 2 ogólnokrajowe akcje wyborcze w jednym roku). Delegatura, oprócz akcji ogólnokrajowych zapewnia także organizację rocznie od kilku do kilkunastu wyborów samorządowych w toku kadencji. Zatem kontrola materiałów ze wszystkich jst doprowadziłaby do braku możliwości bieżącej realizacji przez delegaturę ustawowych i statutowych zadań, a nawet paraliżu jednostki, co skutkowałoby nieprawidłową lub nieterminową realizacją podstawowego zadania delegatury, tj. organizacji wyborów. Decyzja o liczbie kontroli dokumentów z jst (poza analizą tabel ze wszystkich gmin) należy zatem do dyrektora delegatury, który odpowiada za prawidłową i niezakłóconą pracę jednostki i samodzielnie decyduje o tym, ile jst delegatura będzie mogła skontrolować w danym roku i które gminy zostaną poproszone o przesłanie wszystkich dokumentów finansowych w celu rozliczenia wydatków poniesionych na wskazaną przez delegaturę akcję wyborczą. W wyjaśnieniu wskazał również: Nigdy też nie zostały nam wydane dyspozycje z Krajowego Biura Wyborczego, by żądać w stosunku do każdej jednostki kopii dokumentów źródłowych. Raz jeszcze pozwolę sobie tylko podkreślić, że moim zdaniem najważniejsza jest kontrola merytoryczna przesyłanych sprawozdań (tabel) z wyborów, bowiem to z tej kontroli wynika, na co zostały wydatkowane środki z wyborów, to jest na tej podstawie można stwierdzić, czy środki wydatkowo na cel zgodny z przeznaczeniem.

(akta kontroli str. 342-344, 415)

W 10 przypadkach kontrole³¹ przeprowadzone przez pracowników Delegatury ujawniły nieprawidłowości w przedstawionych rozliczeniach na łączną kwotę 9,7 tys. zł, w tym 3,0 tys. zł w ramach dotacji z 2024 r.³², które polegały m.in. na sfinansowaniu ze środków dotacji wydatków na remont lub dostosowanie lokalu wyborczego do potrzeb osób niepełnosprawnych i wydatków poniesionych przed zarządzeniem wyborów uzupełniających, przez co nie spełniały one wymogów ustalonych w art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych.

Środki odpowiadające zakwestionowanemu wydatkom zostały przez beneficjentów przekazane na rachunek Delegatury jako zwrot środków niewykorzystanych. Nie określano jednak w formie decyzji wysokości kwoty podlegającej zwrotowi do budżetu państwa wraz z należnymi odsetkami, co opisano szczegółowo niżej, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 349-362, 1121-1130)

W Delegaturze nie dokonywano zatwierdzenia rozliczeń dotacji celowych, na zasadach wynikających z art. 152 ust. 2 ustawy o finansach publicznych, co opisano szczegółowo niżej, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

5. Sprawozdania Rb-50 o dotacjach / wydatkach związanych z wykonywaniem zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami za 2024 r. złożone w Delegaturze przez 14 objętych próbą gmin, podlegały weryfikacji formalnej i merytorycznej zgodnie z wymogiem ustalonym w § 9 pkt 3 i pkt 4 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej³³. Śladem rewizyjnym tych czynności były podpisy pracowników je przeprowadzających. Dane w sprawozdaniach porównywane były z danymi przedstawionymi w rozliczeniach wydatków z dotacji (tabelarycznych *Informacjach z wykorzystania dotacji*) oraz z danymi w ewidencji księgowej i pozaksięgowej Delegatury. Rozbieżności i wątpliwości były wyjaśniane w rozmowach telefonicznych i korespondencji mailowej. W przypadkach potwierdzenia błędu sprawozdania były korygowane i przekazywane ponownie do Delegatury KBW w Opolu.

(akta kontroli str. 1019-1078, 1141)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor Delegatury zaniechał prawidłowej realizacji obowiązku wynikającego z art. 152 ust. 2 ustawy o finansach publicznych, zgodnie z którym zatwierdzenie przedstawionych przez dotowane jednostki rozliczeń dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym powinno być dokonane przez dysponenta środków w terminie 30 dni od dnia jego przedstawienia.

Na objętych próbą kontrolną *Informacjach z wykorzystania dotacji* złożonych przez 14 gmin znajdowały się podpisy pracowników Delegatury przeprowadzających weryfikację merytoryczną rozliczeń, a nie dysponenta środków, a weryfikacja rozliczeń wydatków z dotacji przekazanych w 2024 r. na

³¹ Kontrole przeprowadzono w oparciu o przedstawione rozliczenia oraz skany dowodów finansowo-księgowych. Cztery kontrole obejmowały wydatki w ramach dotacji przekazanych w rozdziale 75108, pięć kontroli - wydatki w ramach dotacji przekazanych w rozdziale 75109, a jedna kontrola - wydatki w ramach dotacji przekazanych w rozdziale 75113.

³² W kwocie 3,0 tys. zł zakwestionowane wydatki objętych próbą kontrolną gmin wynosiły 1,5 tys. zł i dotyczyły dotacji dla Gminy Olesno i Gminy Grodków na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów samorządowych (odpowiednio 0,1 tys. zł i 1,4 tys. zł).

³³ Dz. U. z 2024 r., poz. 454, ze zm.

przygotowanie i przeprowadzenie wyborów samorządowych oraz wyborów europejskich przeprowadzona została po upływie 30 dni od daty przedłożenia rozliczeń przez beneficjentów.

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu stwierdził: (...) *zatwierdzanie rozliczeń dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym, o którym mowa w art. 152 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530 ze zm.) nie dotyczy delegatur Krajowego Biura Wyborczego, w tym Delegatury KBW w Opolu. Przepis ten mówi bowiem o dotacjach na podstawie umowy, udzielanych zgodnie z art. 150 i art. 151 ust. 1 ustawy. Dodatkowo odsyła on w swojej treści do art. 127 ust. 2 ustawy, natomiast o dotacjach przekazywanych przez Krajowe Biuro Wyborcze stanowi art. 127 ust. 1 pkt 1a ustawy. Mając na uwadze powyższe, zarówno samo zatwierdzanie rozliczenia dotacji, jak też terminy wskazane w art. 152 ust. 2 ustawy nie dotyczą Krajowego Biura Wyborczego ani jego jednostek organizacyjnych. Jedyny termin w tym zakresie określa art. 124 § 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2408 ze zm.), zgodnie z którym Szef Krajowego Biura Wyborczego podaje do publicznej wiadomości w terminie 5 miesięcy od dnia wyborów informację o wydatkach w danych wyborach.*

(akta kontroli str. 285, 353-360, 553-681)

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela stanowiska przedstawionego w powyższym wyjaśnieniu. W konsekwencji bowiem:

1) ustanowienia Dyrektora Delegatury przez Szefa KBW na podstawie art. 149 ust. 2 pkt 1 ustawy o finansach publicznych dysponentem III stopnia środków budżetowych i udzielenia mu prawa do *przekazywania dotacji jednostkom samorządu terytorialnego przeznaczonych na finansowanie zadań zleconych w zakresie prowadzenia stałego rejestru wyborców, przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego, wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a także referendum ogólnokrajowych i referendum lokalnych w sprawie odwołania organów samorządu terytorialnego przed upływem kadencji,*

2) zobowiązania Dyrektora Delegatury w § 14 Instrukcji w sprawie planowania i wykonywania budżetu części 11 – Krajowe Biuro Wyborcze do sprawowania nadzoru i kontroli wykorzystania dotacji,

do Dyrektora Delegatury należy również zadanie wynikające z art. 152 ust. 2 ustawy o finansach publicznych, polegające na zatwierdzeniu w terminie 30 dni przedstawionych przez dotowane jednostki rozliczeń dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym, stanowiące funkcjonalnie jeden z elementów nadzoru i kontroli wykorzystania dotacji. Prawidłowo zrealizowana czynność zatwierdzenia rozliczeń dotacji winna stanowić także informację dla beneficjenta środków o terminowym wywiązaniu się przez niego z obowiązku rzetelnego rozliczenia poniesionych wydatków.

2. Dyrektor Delegatury nie określał w formie decyzji wysokości kwoty dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem podlegającej zwrotowi do budżetu państwa wraz z należnymi odsetkami, pomimo stwierdzenia przez pracowników Delegatury w wyniku analizy przedłożonych rozliczeń wykorzystania części dotacji na cele nieprzewidziane do sfinansowania tymi środkami³⁴. Stanowiło to

³⁴ Dotyczy: 1/ ustaleń kontroli wydatków z dotacji na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów parlamentarnych przedstawionych w rozliczeniach: Gminy Biała, Gminy Kluczbork, Gminy Chrzęszczyce i Gminy Turawa, 2/ustaleń kontroli wydatków z dotacji na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów samorządowych przedstawionych w rozliczeniach: Gminy Leśnica, Gminy Gogolin, Gminy Grodków, Gminy Olesno (wybory uzupełniające) i Gminy Ujazd (wybory

naruszenie art. 152 ust. 3 ustawy o finansach publicznych w związku z art. 169 ust. 1 tej ustawy.

Były Dyrektor Delegatury w wyjaśnieniu podał: *Zdaniem Krajowego Biura Wyborczego, jednostki samorządu terytorialnego, w tym gminy, mają prawo wykorzystywać otrzymaną dotację do 31 stycznia roku następnego. Nasze kontrole przeprowadzone w trakcie trwania roku budżetowego wskazywały jedynie na uchybienia, które naszym zdaniem miały miejsce w przedmiotowych rozliczeniach. Wszystkie wymienione gminy zgodziły się z wyjaśnieniami Delegatury KBW w Opolu, stwierdziły, że błędnie umieściły w rozliczeniu niektóre wydatki i dokonały stosownych zwrotów. Zwroty te pomniejszyły wydatki gmin, o czym mowa w art. 168 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530 ze zm.). Przepis ten nie przewiduje też odsetek od dotacji. (...) art. 169 ust. 1 cytowanej ustawy mógłby mieć zastosowanie w sytuacji, gdyby gminy nie zwróciły kwestionowanych przez Delegaturę środków. Wtedy, po 31 stycznia 2025 r., obowiązkiem Delegatury byłoby wszczęcie procedury, o której mowa właśnie w art. 169 i żądanie zwrotu części dotacji wraz z odsetkami. Jak jednak wskazałem wcześniej, z taką sytuacją nie mamy tutaj do czynienia. W latach minionych na obszarze właściwości Delegatury KBW w Opolu były sytuacje konieczności zwrotu części dotacji wraz z odsetkami. Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura w Opolu może jeszcze w trakcie bieżącego roku nadal kontrolować dotacje przekazane w 2024 r., m.in. rozpoczęło obecnie kontrolowanie wydatków gmin na aktualizację Centralnego Rejestru Wyborców. Dodam przy tym, że jednolicie w tym zakresie postępują delegatury Krajowego Biura Wyborczego na obszarze całego kraju, zgodnie z ustaleniami z centralą Krajowego Biura Wyborczego w Warszawie. Taki sposób działania nie był dotąd kwestionowany podczas kontroli Najwyższej Izby Kontroli, ani w delegaturach Krajowego Biura Wyborczego (w tym w Opolu) ani w centrali Krajowego Biura Wyborczego w Warszawie.*

(akta kontroli str. 91-92, 353-360, 1123-1130)

NIK nie podziela stanowiska przedstawionego w powyższym wyjaśnieniu. Obowiązujące przepisy w zakresie dotacji przekazywanych jst przez Dyrektora Delegatury na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów nie ustalają terminu, do którego samorządy mają prawo wykorzystywać dotację, stanowiącego – jak wynika z wyjaśnień – termin rozliczania się z wydatków. Termin przedstawienia rozliczenia (*Informacji z wykorzystania dotacji*) oraz zwrotu niewykorzystanych środków został jednak jednoznacznie ustalony w korespondencji Delegatury z beneficjentami.

Nieprawidłowości ujawnione w wyniku weryfikacji rozliczeń i dokumentów finansowo-księgowych przedstawionych przez dotowane jst potwierdzają, że w 10 przypadkach doszło do wykorzystania części dotacji niezgodnie z przeznaczeniem. Oznacza to konieczność stosowania art. 152 ust. 3 ustawy o finansach publicznych i określenia w drodze decyzji kwoty podlegającej zwrotowi do budżetu państwa, który to zwrot, zgodnie z normą art. 169 ust. 1 ww. ustawy winien nastąpić w terminie 15 dni od stwierdzenia nieprawidłowości wraz z odsetkami liczonymi – zgodnie z art. 169 ust. 5 pkt 1 tej ustawy – poczynawszy od dnia przekazania z budżetu państwa dotacji wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem.

uzupełniające), 3/ ustaleń kontroli wydatków z dotacji na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów europejskich przedstawionych w rozliczeniu Gminy Praszka. Kwota łączna zakwestionowanych wydatków wynosiła 9,7 tys. zł, w tym 1,5 tys. zł wynosiły zakwestionowane wydatki w ramach dotacji z 2024 r. gmin objętych próbą kontrolną - Gminy Olesno (0,1 tys. zł) i Gminy Grodków (1,4 tys. zł).

V. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi	Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.
Wnioski	1. Najwyższa Izba Kontroli wnosi o ustalenie zasad i zapewnienie realizacji obowiązku zatwierdzania przedstawionych przez dotowane jednostki samorządu terytorialnego rozliczeń dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym, o którym mowa w art. 152 ust. 2 ustawy o finansach publicznych. 2. Najwyższa Izba Kontroli wnosi o zapewnienie określania w formie decyzji, o której mowa art. 152 ust. 3 ustawy o finansach publicznych, wysokości kwoty podlegającej zwrotowi do budżetu państwa w sytuacji stwierdzenia wykorzystania dotacji lub jej części niezgodnie z przeznaczeniem.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń	Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Opolu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.
Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków	Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, 20 marca 2025 r.

Kontroler	Najwyższa Izba Kontroli
Przemysław Fedorowicz	Delegatura w Opolu
Doradca ekonomiczny	Arkadiusz Kuglarz
	p. o. Dyrektora Delegatury
/podpisano elektronicznie/	/podpisano elektronicznie/